
Соціо-гуманитарні, історико-культурні та правові аспекти розвитку суспільства в умовах глобалізації

Социо-гуманитарные, историко-культурные и правовые аспекты развития общества в условиях глобализации

Socio-humanitarian, historical-cultural and legal aspects of the society's development in conditions of globalization

Акуленко О.В., студентка I курсу,
група ПР-152, юридичний факультет

Козиниць О.Г., к.і.н., доцент

*Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Чернігівський національний технологічний університет (м. Чернігів, Україна)*

e-mail: elena_8067@mail.ru

Хроніка боротьби за парламентську реформу 1832 р. в Англії

У Великобританії на початку XIX ст. процес реформування виборчого законодавства проходив в умовах масових виступів громадськості на підтримку демократизації основ державного ладу. Завдяки потужному тиску з боку суспільства була проведена перша парламентська реформа, що поклала початок зміні середньовічної системи представництва.

У науковій літературі багато уваги приділяється парламентській реформі 1832 р. тому, що вона започаткувала перехід від середньовічного виборчого принципу однакового представництва від корпоративних одиниць до нового демократичного принципу представництва від кількості населення. Найвідомішими дослідниками в галузі історії держави і права Англії були К.Д. Авдєєва [1], М.П. Айзенштат [2; 3], Н.А. Єрофєєв [5] та інші.

Метою дослідження є боротьба англійців у I чв. XIX ст. за проведення парламентської реформи.

На початку XIX ст. відбулося погіршення економічного становища Англії: криза в промисловості і торгівлі, неврожай у сільському господарстві, що супроводжувалося соціальною напруженістю в країні. Але уряд Великобританії вихід із даної ситуації вбачав лише в збільшенні митних тарифів та введенні нових податків, які парламент затвердив у 1815 р., що звісно викликало низку невдоволень серед громадян.

У наслідок кризи по країні пройшли масові мітинги, страйки та демонстрації, учасники яких спонукали до реформ. спочатку економічних, а згодом і політичних, які перепліталися з ідеєю парламентської реформи.

Значну роль, як глибокого перетворення всього політичного ладу зіграла агітація демократичного діяча Вільяма Коббетта. Однією рішучою дією Коббетт, неймовірно збільшив владу преси. Вже в перших номерах видання зайшла мова про радикальну програму парламентської реформи і тих благ, які вона принесе з собою. Під впливом його пропаганди в промислових районах створювалися політичні клуби та спілки, які об'єднували фабричних і надомних робітників, ремісників і дрібних крамарів. Об'єднання виникли стихійно, але спиралися вони на вже існуючі зародкові форми самоорганізації робітників - нелегальні тред-юніони і луддистські союзи (союзи руйнівників машин) [2, с.98].

Так, шляхом подання петицій, проведення мітингів та страйків громадяни вимагали провести парламентську реформу, за рахунок якої було б надано виборче право всім тим, хто платить прямі податки, вводилися б щорічні вибори до парламенту. До зими 1817 р. до парламенту було подано більше 600 петицій, під якими стояло від 1 млн. до 1,5 млн. підписів [1, с.100].

Своїми діями учасники протесту домоглися поліпшення економічного становища та зниження рівня безробіття. Що, в свою чергу, дозволило уряду скасувати білль про призупинення Habeas Corpus Акту. Отже, можна прослідкувати кроки уряду на зниження соціальної напруги, що в свою чергу дозволило жителям сподіватися на подальші реформи.

Але незабаром економічна криза, що вразила на початку 1819 р. економіку Англії, призвела до значного збільшення числа безробітних, подальшого погіршення становища широких мас - все це сприяло новому піднесенню народного руху. У січні – лютому 1819 р. по всій країні почалися масові мітинги під гаслами реформ. На цей раз до

числа мітингуючих входили і ремісники, і навіть робітники. Радикали сформували нову стратегію: домогтися реформи шляхом створення союзних товариств, поширення політичної літератури, частими зібраннями публічних мітингів. Але ж уряд на цей раз був налаштований рішуче і прагнув назавжди заспокоїти мітингувальників за допомогою військової сили.

16 серпня 1819 р. у Манчестері відбувся масовий мітинг на площі, яка відома під назвою Сент-Пітерс-фільд. Влада кинула на беззбройну мирну юрбу озброєні війська, що учинили звіряче побиття. В результаті було вбито 15 осіб, у тому числі чотири жінки і одна дитина, близько 500 людей було поранено. У нападі на беззбройний народ брали участь військові з'єднання, що билися при Ватерлоо; народ іронічно назвав напад на беззбройних «побоїщем при Пітерлоо» [5, с.23].

Незважаючи на придушення демократичного руху, ідея про парламентську реформу не втратила своєї привабливості в середовищі радикалів і частини вігів. І хоча потужні виступи за реформу на певний час припинилися, збереглися демократичні видання і радикальні лідери як і раніше зверталися до цієї теми. Таким чином, громадяни, не зважаючи на військові утиски, законні заборони мітингів та обмеження в пресі, були рішуче налаштовані на зміни в існуючому ладі.

З метою вимусити землевласників піти на поступки промислова буржуазія почала підтримувати і стимулювати широкий народний рух за парламентську реформу. Зокрема, буржуазія отримала прибічників зі сторони партії торі, вони погодились піти на поступки для того, щоб закріпити за собою владу, оскільки вбачали, що здійснення деяких реформ в економіці загалом задовольнить буржуазію та послабить її опозицію уряду.

Але ж у 20-х р. XIX ст. країну спіткала нова революційна хвиля протесту аболіціоністського руху, що висунула принцип рівності людей і заговорила про права людини. Аболіціоністи провели активну кампанію за звільнення рабів у британських колоніях. Це був потужний рух, що охопив в основному міські верстви населення.

У 1822 р. у складі уряду Ліверпуля почалися зміни, які означали перемогу програми Каннінга. У грудні 1821 р. замість Сідмута міністром внутрішніх справ став Роберт Піль, прихильник поміркованих реформ. У серпні 1822 р. Каннінг отримав посаду міністра закордонних справ замість Кеслрі. У 1823 р. в уряд вступив ще один видатний каннінгіст Вільям Гескісон, що отримав пост голови департаменту торгівлі (так тоді називалося міністерство торгівлі). Каннінг, Піль і Гескісон склали так званий внутрішній кабінет, який визначав основні напрями політики [5, с.25].

З такими змінами в управлінні почався перегляд митної системи, пом'якшені окремі заборони та скасовано низку ввізних мит на сировину. Проведена реформа поліцейської служби. У частковій зміні грошового обігу, хлібних законів і політики протекціонізму уряд спробував знайти вихід із кризи. Запропоновану програму досить спокійно зустріли в парламенті та практично без серйозних заперечень її схвалили.

Так, активність революційного руху з часом тільки посилювалась, все більших вимог висували до парламенту, основна – поетапне здійснення демократичної виборчої реформи

Згодом в Англії відбулася економічна криза 1825-1827 рр., яка потягла за собою депресію 1828-1830 рр., що призвело до соціальної напруги та нових революційних виступів, які підтримували радикали, віги та частина торі. Їхніми вимогами було зменшення державних витрат та зниження податків.

У 1829 р. у Бірмінгемі був заснований Політичний союз, який очолив банкір Томас Еттвуд. Він займав помірно радикальні позиції і вважав, що панашею від усіх бідувач є реформа грошового обігу, таємне голосування, надання права голосу домовласникам, трирічний термін повноважень парламенту, виплата платні членам парламенту і скасування для них майнового цензу. Основною метою Союзу став захист «громадських» прав. На думку його засновників, змін у країні можна домогтися збільшенням представництва середнього класу, а також зміною фінансової політики, що носила протекціоністський характер [3, с.228].

Так, згодом у Лондоні був створений ще один політичний союз, який також мав на меті проведення парламентом радикальної реформи. Неминучість проведення реформи стала усвідомлювати і переважна частина правлячої аристократичної верхівки. Непримирними противниками такого кроку залишалися лише ультра-торі, але навіть серед них були прагматичні політики, які усвідомлювали необхідність здійснення перетворень.

Отже, радикали відстоювали проведення рішучої, кардинальної реформи, і насамперед – скасування «кишенькових» містечок, введення загального виборчого права для чоловіків, щорічних виборів до парламенту, таємної подачі голосу, рівних виборчих округів. Віги займали середнє положення, вони віддавали перевагу усуненню найбільш кричущих недоліків системи, ніж її перетворенню. Але все ж такі думки стосовно реформ розходились навіть серед представників одного табору, ніхто не міг дійти до однієї думки.

У червні 1830 р. престол зайняв Вільгельм VI, відповідно до сформованої традиції він розпустив парламент та призначив нові вибори. Їх головним підсумком стали не стільки зміни в партійному складі палати, скільки посилення опозиції герцогу Веллінгтону, колишньому главі кабінету.

На парламентських виборах у липні 1830 р. прихильники реформ отримали близько 50 місць. Сформований після виборів уряд вігів графа Грея оголосив себе прихильником реформ. Білль про реформу парламенту, внесений цим урядом, був затверджений нижньою палатою, але відкинутий палатою лордів у 1831 р. Стихійні народні виступи відбулися в Брістолі, Глазго та інших містах країни.

Таким чином, вдалося впритул наблизитися до реформи, яка мала здійснити кардинальні зміни в суспільстві. Підсумковий проект закону було запропоновано партією вігів на чолі з Прем'єр-міністром лордом Греєм. Він зустрів значну опозицію з боку парламентських фракцій, які керували країною упродовж тривалого часу. Тим не менше, в результаті тиску з боку громадськості, законопроект було ухвалено.

Підводячи підсумки боротьби за парламентську реформу, ми можемо констатувати наступне: за короткий період в історії країни в 1829-1832 рр.. відбулися важливі, кардинальні зрушення. Боротьба за реформу системи представництва сприяла швидкій політизації суспільства, залученню до руху за свої права міського та сільського населення. Разом із тим вона прискорила політичне розмежування суспільних верств з питань змісту та шляхів реформування застарілого виборчого законодавства.

У боротьбі за реформу використовувалися легальні форми і методи тиску на парламент, уряд і короля, що не виключало і погрози застосування фізичного насильства. Зрештою реформа 1832 р. стала перемогою громадської думки. Без широкого, масового тиску на парламент, уряд, короля важко сказати, коли і як була б проведена парламентська реформа в Англії.

Список використаних джерел:

1. Авдеева К.Д. Очерки истории Англии средние века и новое время. пособие для учителя / К.Д. Авдеева, В.В. Штокмир, Г.Р. Левин, К.Б. Виноградов. – М., 1959. – 358 с.
2. Айзенштат М.П. Британия нового времени. Политическая история: учебное пособие / М.П. Айзенштат. – М.: КДУ, 2007. – 204 с.
3. Айзенштат М.П. Власть и общество Британии 1750 – 1850 гг. / М.П. Айзенштат. – М.: ИВИ РАН, 2009. – 398 с.
4. Всеобщая история государства и права. Учебник для вузов в двух томах / Под редакцией В.А. Томсинов. – М.: ИДК «Зерцало – М», 2011. – Том 2. Новое время. Новейшее время. – 640 с.
5. Ерофеев Н.А. Очерки по истории Англии 1815 – 1917 гг. / Н.А. Ерофеев. – М.: ИМО, 1959. – 263 с.